

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Hemşirelik Öğrencileri Bakış Açısıyla "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet"*"Violence Against Healthcare Professionals" From the Perspective of Nursing Students*Nurten TERKEŞ , Güldali BEDİR , Kader DEĞİRMENCİ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Sağlık Yüksekokulu

Geliş tarihi/Received: 06.01.2021

Kabul tarihi/Accepted: 12.05.2021

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Nurten TERKEŞ, Dr. Öğr. Üyesi
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Sağlık
Yüksekokulu, Burdur/Bucak
E-posta: nurnterkes@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1644-8382

Güldali BEDİR, Öğrenci
ORCID: 0000-0003-3358-0307

Kader DEĞİRMENCİ, Öğrenci
ORCID: 0000-0003-3026-945X

Bu çalışma, 5-6 Mart 2020 tarihinde İstanbul'da yapılan International Student Congress'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Amaç: Çalışma, hemşirelik öğrencilerinin sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma 25 Ocak-26 Şubat 2020 tarihleri arasında bir sağlık yüksekokulunda öğrenim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 295 hemşirelik öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan kişisel bilgilerin ve şiddete ilişkin görüşlerin yer aldığı veri toplama formu kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi sayı-yüzde dağılımı ve Ki-kare analizleriyle yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 20,40±1,52'dir, %63,1'i kadın, %38'inin ikinci sınıf ve %85,4'ünün sağlık çalışanına şiddet ile ilgili eğitim almadığı görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre, sağlık çalışanına yönelik şiddet nedeni hasta/hasta yakınlarının sabırsızlığı ve hastanelerin kalabalık oluşu olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin %18,3'ünün sağlık çalışanına yapılan şiddete ilişkin cezai işlemler konusunda bilgi sahibi olduğu, bunların da %77,8'inin bu cezaların caydırıcı olmadığını düşündüğü bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin %52,5'i medyadaki haber ve dizilerin sağlık çalışanına yönelik şiddet eğilimini arttırdığını düşünmektedir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin yaklaşık dörtte biri, sağlık çalışanlarına yönelik yapılan şiddet olayına tanık olmuştur ve şiddetin birçok nedeni olduğunu düşünmektedir. Geleceğin hemşireleri olan hemşirelik öğrencilerinin bu nedenlerin farkında olmasının ve şiddet konusunda bilinçlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, hemşirelik öğrencisi, sağlık çalışanları.

Abstract

Objective: The study was conducted to determine nursing students' views on violence against healthcare workers.

Material and Method: The research was conducted with 295 nursing students who attended a health school and agreed to participate in the study between January 25 and February 26, 2020. A data collection form containing personal information and opinions regarding violence, created by the researchers by scanning the literature, was used. The evaluation of the data was made by number-percentage distribution and Chi-square analysis.

Results: The mean age of the participants in the study is 20.40 ± 1.52, 63.1% of them are women, 38% of them are second class, and 85.4% of the healthcare workers did not receive training on violence. According to the results of the study, the cause of violence to healthcare workers was stated as impatience of patients/relatives and crowded hospitals. It was found that 18.3% of the students were informed about the criminal proceedings related to the violence against the health workers, and 77.8% of them thought that these punishments were not deterrent. In addition, 52.5% of the students think that the news and serials in the media increase the tendency to violence against healthcare workers.

Conclusion: Approximately a quarter of nursing students has witnessed violence against healthcare workers and thinks that the violence has many causes. It is thought that it is important for nursing students, who are the future nurses, to be aware of these reasons and raise awareness about violence.

Keywords: Violence, nursing student, health workers.

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti, "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" durumu olarak tanımlamıştır (1). Toplumda yaygınlaşma eğilimi gösteren şiddet, sağlık kurumlarını ciddi biçimde etkilemektedir (2). Sağlık kurumlarındaki şiddet ise "Hasta, hasta yakınları ya da herhangi bir bireyden gelen, sağlık çalışanı için risk oluşturan; tehdit davranışı, sözel tehdit, ekonomik istismar, fiziksel saldırı, cinsel saldırıdan oluşan durum" olarak tanımlanır (2,3). Son yıllarda dünyada ve ülkemizde sağlık kurumlarında şiddetin arttığı ve şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının her anlamda olumsuz etkilendiği belirtilmektedir (4).

Sağlık sektöründe yaşanan şiddet nedeniyle, sağlık çalışanları için iş yerleri riskli, tehlikeli birer ortam haline dönüşmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, şiddet olayı sadece sağlık çalışanlarına zarar vermeyip, kuruma, ailelerine ve tedavi hizmeti bekleyen hastalara da zarar verebilmektedir (5). Sağlık sektöründe yaşanan şiddet olaylarının artmasıyla birlikte bu durum yazılı ve görsel basında da yer almaya başlamıştır. Bu haberlere baktığımızda şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının sayısının fazla olduğu, şiddet olgusunun sağlık sektörünün her alanında yaşandığı görülmektedir (6,7).

Son zamanlarda birçok alanında artan şiddet olayı ile karşı karşıya kalan sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti önleme, koruma, azaltma ve erken müdahale konularında sağlık çalışanlarına; etkili iletişim becerilerini kullanma, şiddette eğilimi olan kişileri erken dönemde fark edebilme ve müdahale etme, kendilerini nasıl koruyacaklarını bilme gibi önemli sorumluluklar düşmektedir (8). Özellikle artan şiddetin hem sağlık çalışanlarına hem de bakıma ihtiyacı olan hastalara zarar vermeye başlaması nedeniyle bu sorunun üzerinde daha ciddi bir şekilde durulmalıdır (9). Bu bağlamda, geleceğin sağlık çalışanları olan hemşirelik öğrencilerinin sağlık çalışanlarına yönelik şiddetle ilgili görüşlerinin belirlenmesinin, şiddete karşı farkındalık geliştirme ve şiddeti önleme çalışmalarında önemli katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.1. Amaç

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin sağlık çalışanlarına yönelik şiddetle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.2. Araştırma Soruları

- Hemşirelik öğrencileri bakış açısıyla sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- Hemşirelik öğrencileri bakış açısıyla sağlık çalışanlarına yönelik şiddet nedenleri nelerdir?
- Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri ile kendilerinin sağlık çalışanlarına şiddet uygulamayı düşünme durumları arasında ilişki var mıdır?

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel biçimde tasarlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma 25 Ocak 2020 - 26 Şubat 2020 tarihleri arasında bir sağlık yüksekokulunda yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören 378 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş; "Bir sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünde öğrenim görme, çalışmaya katılmayı kabul etme ve çalışmanın yapıldığı günlerde okulda bulunma" gibi dahil olma kriterleri doğrultusunda, araştırmaya katılmayı kabul eden tüm öğrenciler örnekleme alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin %78'ine (295 öğrenci) ulaşılmıştır. Araştırma verileri katılımcıların öz bildirimlerine dayalı olarak toplanmıştır. Araştırmaya katılmak istemeyen (74 öğrenci), görüşme sırasında tüm sorulara cevap vermeyen (beş öğrenci), formları eksik dolduran (iki öğrenci), araştırmaya katılmaktan vazgeçen (iki öğrenci) öğrenciler çalışma dışı bırakılmıştır.

2.4. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri literatür bilgisi (2-7) doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilmiş bir anket formu ile elde edilmiştir. Anket formu, iki bölümden ve toplamda 18 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde yaş, cinsiyet, sınıf, yaşadığı yer gibi hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı bilgilerinin, ikinci bölümde ise daha önce sağlık çalışanına yönelik yapılan şiddete tanık olma durumu, en sık şiddetle karşılaşılan meslek grubunun hangisi olduğu, sağlık çalışanına yönelik şiddetin önlenilme durumu gibi sorular yer almaktadır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayara aktarılarak, SPSS (21.0) istatistik paket programında istatistiksel analizler yapılmıştır. Veriler, sıklık, yüzdeler, ortalama ve ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen p değeri <0,050 olduğunda analiz istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde; yaş ortalamaları $20,40 \pm 1,52$ 'dir, %41,7'sinin 21 yaşından büyük ve %63,1'inin kadın olduğu, %38'inin ikinci sınıfa devam ettiği, %85,4'ünün daha önce şiddete yönelik eğitim almadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (N=295)

Tanıtıcı Özellikler	N	%
Yaş ($\bar{X} \pm SS$)	20,40 ± 1,52	
18-19	83	28,1
20	89	30,2
> 21	123	41,7
Cinsiyet		
Kadın	186	63,1
Erkek	109	36,9
Sınıf		
Birinci sınıf	74	25,1
İkinci sınıf	112	38,0
Üçüncü sınıf	45	15,3
Dördüncü sınıf	64	21,7
Şiddete ilişkin eğitim alma durumu		
Evet	43	14,6
Hayır	252	85,4

Hemşirelik öğrencilerinin şiddet ile ilgili düşünceleri değerlendirildiğinde; öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin sağlık çalışanlarına yönelik şiddete tanık olduğu; %55,9'unun hemşire, %38,6'nın hekim ve %3,1'inin destek elemanının şiddete daha çok maruz kaldığını düşündüğü belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,4'ü sağlık çalışanına yönelik sözel şiddete tanık olduğunu, 78'si şiddetin en çok uygulandığı birimin acil servis olduğunu, %49,5'i sağlık çalışanına yönelik şiddete sebep olan kişinin hem sağlık çalışanı hem de hasta/hasta yakınları olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin "daha önce kendisinin bir sağlık çalışanına şiddet uygulamayı düşünüp düşünmediği" değerlendirildiğinde; sadece %8,8'inin şiddet uygulamayı düşündüğü saptanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin %81,7'sinin şiddet uygulayan kişilerin alabileceği cezayı bilmediği; %52,5'inin sağlık çalışanına yönelik şiddete ilişkin yapılan haberler, diziler ve filmlerin şiddet eğilimini artırabileceğini ve %75,9'unun şiddetin önlenilebileceğini düşündüğü belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Sağlık Çalışanına Yönelik Şiddet ile İlgili Düşünceleri (N: 295)

Şiddet ile İlgili Görüşler	N	%
Sağlık çalışanına yönelik şiddete tanık olma durumu		
Evet	70	23,7
Hayır	225	76,3
Hangi meslek grubunun daha çok şiddete maruz kaldığını düşündüğü		
Hemşire	165	55,9
Hekim	114	38,6
Destek elemanı	9	3,1
Sağlık memuru	6	2,0
Ebe	1	0,3
Şahit olunan şiddet türü		
Sözlü	131	44,4
Fiziksel	98	33,2
Psikolojik	66	22,4
Şiddetin en çok uygulandığı yer		
Acil servis	230	78,0
Klinik	27	9,2
Poliklinik	23	7,8
Ameliyathane	9	3,1
Yoğun bakım	6	2,0
Sağlık çalışanına yönelik şiddetin sorumlusu kim		
Her iki grupta	146	49,5
Hasta/Hasta yakını	134	45,4
Sağlık çalışanı	15	5,1
Daha önce hiçbir sağlık çalışanına şiddet uygulamayı düşünme durumu		
Evet	26	8,8
Hayır	269	91,2
Sağlık çalışanına şiddet uygulayan kişilerin alabileceği cezayı bilme durumu		
Evet	54	18,3
Hayır	241	81,7
Sağlık çalışanına yönelik şiddete ilişkin yapılan haberler, diziler ve filmlerin şiddet eğilimini etkileme durumu		
Arttırır	155	52,5
Etkilemez	72	24,4
Azaltır	68	23,1
Şiddetin önlenilebilme durumu		
Evet	224	75,9
Hayır	71	24,1

Araştırmada hasta/hasta yakınlarının sağlık çalışanlarına yönelik uyguladıkları şiddetin nedenleri; sağlık kuruluşu, sağlık çalışanı, hasta/hasta yakını ile ilgili olmak üzere üç farklı alanda incelenmiştir. Buna göre öğrencilerin sağlık kuruluşu ile ilgili görüşleri incelendiğinde; % 38,6'sı sağlık kurumlarının çok kalabalık olmasının, %38'si yeterli sayıda sağlık çalışanı bulunmamasının, %23,4'si sağlık kurumlarının donanımlarının yetersiz olmasının şiddete neden olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin sağlık çalışanına ilişkin görüşleri incelendiğinde; %38,6'sı sağlık çalışanlarının hasta/hasta yakınına bilgilendirmemesi/az bilgilendirme yapmasının, %36,6'sı ilgisizliğinin ve %30,8'i sorulan sorulara yanıt vermemesinin şiddete neden olduğunu belirtmiştir. Dahası öğrencilerin hasta/hasta yakınına ilişkin görüşleri incelendiğinde; %62,7'si hasta ve yakınlarının sabırsız olmasının, % 35,9'u eğitimsizliklerinin ve %25,1'i yapılan açıklamaları dinlememesi/iletişime kapalı olmasının şiddete neden olduğunu belirtmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Şiddetin Nedenlerine İlişkin Görüşleri (N: 295)

	n	%
Son yıllarda artan şiddetin sebebi - Sağlık kuruluşuna ilişkin		
Sağlık kurumlarının çok kalabalık olması	114	38,6
Yeterli sayıda sağlık çalışanı bulunmaması	112	38,0
Sağlık kurumlarının donanımlarının yetersiz olması	69	23,4
Medyada sağlık çalışanları aleyhine haberler, yayınlar yapılması	53	18,0
Son yıllarda artan şiddetin sebebi - Sağlık çalışanına ilişkin		
Hasta/hasta yakınına bilgilendirmemesi/ az bilgilendirme yapması	114	38,6
Sağlık çalışanlarının ilgisizliği	108	36,6
Sorulan sorulara yanıt verilmemesi	91	30,8
Sağlık çalışanlarının güler yüzlü ve yeterince kibar olmaması	89	30,2
Sağlık çalışanlarının görevlerini iyi yapmaması	50	16,9
Sağlık personelinin yerinde bulunmaması/yokluğu	48	16,3
Hastalara sıra ile bakmaması	45	15,3
Son yıllarda artan şiddetin sebebi - Hasta/Hasta yakınına ilişkin		
Hasta ve yakınlarının sabırsız olması	185	62,7
Şiddet uygulayanların eğitimsizlikleri	106	35,9
Hasta/hasta yakınına yapılan açıklamaları dinlememesi/ iletişime kapalı olması	74	25,1
Hasta ve hasta yakınının hastane kurallarına uymak istememesi	69	23,4

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin sağlık çalışanlarına şiddet uygulamayı düşünme durumları ile tanıtıcı özellikleri karşılaştırıldığında, cinsiyet ve şuan eğitim gördükleri sınıfa göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<0,050$). Buna göre erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha fazla şiddet uygulamayı düşündüğü ve sınıf seviyesi arttıkça şiddet uygulamayı düşünme durumunun da arttığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaş grupları ile şiddet uygulamayı düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,050$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Sağlık Çalışanlarına Şiddet Uygulamayı Düşünme Durumları ile Tanıtıcı Özelliklerinin Karşılaştırması (N: 295)

Tanıtıcı Özellikler		Şiddete Uygulamayı Düşünme Durumu		P
		Evet	Hayır	
Yaş	18-19	5	78	0,009
	20	5	84	
	>20	16	107	
Cinsiyet	Kadın	11	175	0,022
	Erkek	15	94	
Sınıf	Birinci sınıf	5	69	0,012
	İkinci sınıf	4	108	
	Üçüncü sınıf	6	39	
	Dördüncü sınıf	11	53	

4. Tartışma

Hemşirelik öğrencilerinin sağlık çalışanlarına yönelik şiddetle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin sadece %14,6'sının şiddet konusunda eğitim aldığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddete ilişkin hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmada öğrencilerin yarısından fazlasının (10), Kanbay ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında öğrencilerin yarısına yakınının şiddet konusunda eğitim aldığı (11) belirtilmektedir. Genellikle şiddete ilişkin dersler üst sınıflarda seçmeli olarak verilmektedir. Bu çalışmada şiddete ilişkin eğitim alan öğrencilerin oranının düşük olmasının, öğrencilerin yoğunluklu olarak birinci ve ikinci sınıf olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın yapıldığı üniversitenin müfredatında da doğrudan sağlık çalışanına yönelik şiddetle ilgili bir ders bulunmamaktadır, ancak "hasta hakları" ve "insan hakları" gibi seçmeli derslerin içeriklerinde şiddet olaylarına ilişkin bir kaç konu yer almaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerde özellikle birinci sınıftan başlanarak şiddet ve şiddeti önlemeye yönelik farkındalık temelli çalışmalar yapılmasının ve konu ile ilgili derslerin müfredatta yer almasının önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sağlık kurumunda çalışmanın şiddete maruz kalma yönünden daha riskli olduğu, sağlık çalışanları arasında şiddet riski en fazla olan meslek gruplarının ise doğrudan hasta bakımı ile ilgilenen hemşireler ve hekimler olduğu belirtilmektedir (12). Bu çalışmada da öğrenciler, en çok şiddete maruz kalan meslek grubunun ilk sırada hemşireler (%55,9), daha sonra hekimler (%38,6) olduğunu belirtmiştir. Literatür bulguları incelendiğinde bir çalışmada araştırmaya katılan hemşirelerin neredeyse tamamının şiddete maruz kaldığı bulunmuştur (13). Diğer taraftan Tetik ve arkadaşlarının (2018) tıp fakültesi öğrencileriyle (14) ve Oral ve arkadaşlarının (2018) sağlık çalışanları ile (15) yaptıkları çalışmada şiddete maruz kalan meslek gruplarının ilk sırada hekimler, ikinci sırada da hemşireler olduğu belirtilmiştir. Buna göre hemşire ve hekimlerin hastaların hastaneye geldikleri andan itibaren hasta ve hasta yakınları ile ilk temasta bulunan sağlık çalışanları olmaları nedeniyle, daha fazla şiddete maruz kaldıkları düşünülebilir.

Çalışmada öğrencilerin yarıya yakınının sağlık çalışanına yönelik sözel şiddete, üçte birinin de fiziksel şiddete tanık oldukları bulunmuştur. Öğrencilerle yapılan bir çok çalışmada sonuçların benzer olduğu görülmektedir

(7,14). Aydemir ve arkadaşlarının (2020) yapmış oldukları çalışmada da sağlık personelinin %52'sinin sözel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır (7). Çalışma bulgularını destekler nitelikte genellikle sözel şiddetin; olağan bir davranış olarak görülmesi, önemsenmemesi, görünürde fiziksel bir sorun olmadığı için şiddetin bir türü olduğunun kabul edilmemesi nedeniyle her alanda daha sık görülebildiği belirtilmektedir (15). Diğer taraftan yapılan bir meta-analiz çalışmasında ise sağlık çalışanlarının en sık maruz kaldığı şiddet türünün fiziksel şiddet olduğu belirtilmektedir (16).

Ayrıca çalışma bulgularına göre öğrenciler şiddetin en çok uygulandığı birimin acil servis (%78) olduğunu düşünmektedir. Birçok çalışma bulgusu da bu sonucu destekler niteliktedir (16-18). Türkmenoğlu ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada da son bir yıl içerisinde acil servis çalışanlarının herhangi bir şiddete maruz kalma oranının %70,6 olduğu belirtilmiştir (17). Acil servise başvuran hasta ve hasta yakınları durumlarının belirsizliği nedeniyle yoğun stres altındadır. Özellikle acil servise başvuranların triyajda bekleme sürelerinin uzaması, triyaj sistemi konusundaki bilgisizlikleri, öncelikli olarak muayene olmak istemeleri, beklentilerinin karşılanmaması gibi nedenlerle aşırı tepki gösterebildikleri belirtilmektedir (3).

Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin daha önce sağlık çalışanına şiddet uygulamayı düşünme durumu bakıldığında, öğrencilerin tamamına yakınının şiddet uygulama düşüncesinin olmadığı ancak sadece %8,8'inin şiddet uygulamayı düşündüğü saptanmıştır. Bu bulguları destekler nitelikte birçok çalışma bulunmaktadır (8, 13, 19). Çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğunun, şiddet içeren davranışlarda bulunmadığı (19), şiddete yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu, yani şiddetten kaçınma konusunda bakış açısı kazandıkları (8) belirtilmektedir. Bununla birlikte çalışmada öğrencilerin cinsiyet farkı ve sınıf düzeylerine göre şiddet uygulamayı düşünler arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), erkek ve dördüncü sınıf öğrencilerinin sağlık çalışanına şiddet uygulamayı düşünme oranlarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da dönem 1 öğrencilerinin %27,5'inin, dönem 6 öğrencilerinin %33,3'ünün sağlık çalışanına şiddet uygulamayı düşündüğü, çalışma bulgularına benzer şekilde dönem arttıkça sağlık çalışanına yönelik şiddet uygulamayı düşünme oranının arttığı belirlenmiştir (13). Dahası çalışma bulgularını destekler nitelikte birçok çalışmada kız öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu belirtilmektedir (8,20,21). Sağlık çalışanları ile yapılan başka bir çalışmada; sağlık çalışanlarına şiddet uygulayanların %76,2'sinin erkek olduğu gösterilmiştir (21). Toplumda cinsiyete yüklenen roller nedeniyle erkek öğrencilerin şiddete daha yatkın oldukları ve bu nedenle şiddet davranışına eğilimlerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin % 81,7'sinin şiddet uygulayan kişilerin alabileceği cezayı bilmediği görülmektedir. Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, dönem 1 öğrencilerinin %69,3'ünün ve dönem 6 öğrencilerinin %83,9'unun sağlık personeline uygulanan şiddete yönelik ceza uygulamasının olduğunu bilmedikleri belirtilmiştir (13). Öğrencilerin sağlık çalışanlarına şiddet uygulayanların alabileceği cezalar konusunda yeterli bilgilendirilmelerinin, mesleki yaşamlarında karşılaşılabilecekleri şiddet olayında

kendilerini savunmaları ve şiddet uygulayan kişinin cezasız kalmamasını sağlamak adına önemli olduğu düşünülmektedir.

Medyada şiddeti destekler nitelikteki yayınlanan programların (film, haber, dizi vb.) işlenmesinin, kişilere cesaret verdiği bu nedenle bu tür programların yer almaması gerektiği belirtilmektedir (22). Bu noktada, medyanın bu olayları sunarken teşvik etme ve farkındalık yaratma arasındaki ince çizgiyi iyi belirlemeleri gerektiği düşünülmektedir (22). Çalışma bulgularına göre, öğrencilerin yarısından fazlası sağlık çalışanına yönelik şiddete ilişkin yapılan haber, dizi ve filmlerin şiddet eğilimini artırabileceğini düşünmektedir. Benzer şekilde basın da etkisinin incelendiği bir çalışmada tıp fakültesi dönem 1 öğrencilerinin yarıya yakını dönem 6 öğrencilerinin neredeyse tamamı, sağlık çalışanlarına yönelik şiddete basının etkisinin olduğu belirtmiştir (13).

Çalışmada öğrenci hemşirelerin %75,9'unun sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin önlenebileceğini düşündüğü görülmektedir. Çalışmalarda da, öğrencilerin %80,6'nın şiddetin önlenebileceğini düşündüğü (23); caydırıcı cezaların verilmesi, sağlık kurumlarında güvenlik önlemlerinin alınması ve toplum eğitimleri gibi uygulamalarla sağlık çalışanına yönelik şiddetin önlenebileceği ifade edilmektedir (24). Mento ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları sistematik inceleme sonuçlarına göre sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti önlemede temel stratejilerin; şiddetin erken belirtilerinin ve potansiyel olarak şiddet içeren durumların belirlenmesi ve sağlık çalışanlarına şiddeti önlemeye yönelik becerilerin öğretilmesi olduğu vurgulanmıştır (25). Hemşirelik öğrencilerinde şiddetin nasıl önlenebileceğine dair farkındalık oluşturulmasının, sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olaylarını tamamen bitirmese de azaltılabileceği düşünülmektedir.

Diğer taraftan sağlık çalışanlarına uygulanan şiddetin engellenmesi ya da azaltılması için şiddet nedenlerinin belirlenmesi önemlidir. Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin sağlık çalışanlarına yönelik yapılan şiddetin nedenleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde; öğrenciler sıklıkla sağlık kurumlarının çok kalabalık olmasının, sağlık çalışanlarının hasta/hasta yakınına bilgilendirmemesinin/az bilgilendirme yapmasının ve hasta/hasta yakınlarının sabırsız olmasının şiddeti artıran nedenler olduğunu belirtmiştir. Tetik ve arkadaşlarının (2018) tıp fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, şiddet nedenini dönem 1 öğrencilerinin "hastayı dinlememek", dönem 6 öğrencilerinin ise muayene için "hastayı fazla bekletmek" olarak düşündükleri belirlenmiştir (14). Acil servis çalışanları ile yapılan bir çalışmada ise, şiddetin nedenleri acil servislerin yoğun olması nedeniyle bekleme sürelerinin uzun olması ve hastaların sağlık okuryazarlıklarının yetersizliği olarak belirlenmiştir (3).

5. Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerinin yaklaşık dörtte biri sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olayına tanık olmuştur. Ayrıca öğrencilerin çoğu şiddete maruz kalan kişilerin hemşireler ve hekim olduğu, basının şiddet olaylarının artmasında etkili olduğu; sağlık kurumlarının kalabalık olmasının, hasta/hasta yakınlarının yeterli bilgilendirilmemesinin, hasta/hasta yakınlarının sabırsız ve bekleme sürelerinin uzun olmasının şiddete neden olduğu görüşündedir. Bununla birlikte katılımcıların

çoğunun şiddet olaylarının önlenebileceğini düşünmesi umut vericidir. Çalışma sonuçları doğrultusunda sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti önleyebilmek için özellikle okullarda birinci sınıftan itibaren etkili iletişim teknikleri, şiddet olgusu ile baş etme yöntemleri, durumu yönetebilme becerisi ve şiddet uygulayan kişiye yönelik cezai yaptırımlara ilişkin hukuki hakları ile ilgili derslerin müfredatta yer alması önerilmektedir. Diğer taraftan yazılı ve görsel basın yoluyla sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olaylarının kabul edilebilir olduğunu yansıtabilecek içeriklerden kaçınılmasının, medya aracılığıyla sağlık çalışanlarına yapılan şiddet uygulamalara yönelik yaptırımlar konusunda bilgi verilmesinin önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

6. Alana Katkı

Sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin önüne geçmede toplumun bilinçlendirilmesinin yanı sıra sağlık çalışanlarının şiddetten korunma konusunda eğitilmesinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Bu eğitimlerin özellikle lisans düzeyinde verilmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile geleceğin sağlık çalışanları olarak hemşirelik öğrencilerinin şiddete yönelik düşünceleri ve şiddetin nedenleri ile ilgili görüşleri belirlenmiştir. Sonuçlarımızın literatüre kaynak oluşturmasının yanı sıra, bu çalışma ile hemşirelik öğrencilerinin şiddetle mücadele konusunda gereksinimlerinin saptanmasının; ders müfredatında yer alması gereken konuların belirlenmesi açısından etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için, araştırmaya başlamadan önce Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (04.03.2020. Karar No: GO 2020/3), araştırmanın yapıldığı hastaneden ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı ve sözlü bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: NT, GB, KD; **Tasarım:** NT, GB, KD; **Denetleme:** NT, GB, KD; **Kaynak ve Fon Sağlama:** NT, GB, KD; **Malzemeler:** Yok; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** NT, GB, KD; **Analiz/Yorum:** NT, GB, KD; **Literatür Taraması:** NT, GB, KD; **Makale Yazımı:** NT, GB, KD; **Eleştirel İnceleme:** NT.

Kaynaklar

1. Yöyen EG. Şiddet türleri ve kişilik özellikleri. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi. 2017;1(1):35-50.
2. Cenger CD, Börtüoğlu A, Tüzün B, Göktepe MC, Sezgin AU, Fincancı ŞK. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet: Olgu serisi. Adli Tıp Bülteni. 2018;23(2):133-7.
3. Davey K, Ravishankar V, Mehta N, Ahluwalia T, Blanchard J, Smith J, et al. A qualitative study of work place violence among health care providers in emergency departments in India. Int J Emerg Med. 2020;13(1):1-9.
4. Liu J, Gan Y, Jiang H, Li L, Dwyer R, Lu K, et al. Prevalence of workplace violence against health care workers: A systematic review and meta-analysis. Occup Environ Med. 2019;76(12):927-37.

5. Boyle MJ, Wallis J. Working towards a definition for workplace violence actions in the health sector. *Safety in Health*. 2016;2(4):1-6.
6. Silahsızoğlu B. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*. 2018;1(1):10-9.
7. Aydemir I, Guclu R, Aydoğan A. According to the emergency room staff the reasons for violence. *J Ist Faculty Med*. 2020;83(1):60-8.
8. Sinan Ö, Tosun B, Ünal N. Hemşirelik öğrencilerinin şiddete bakışı. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği-Özel Konular*. 2017;3(2):108-14.
9. Uludağ A, Zengin N. Sağlıkta şiddete hasta şikayetlerinde yer alan olumsuz ifadeler açısından bir bakış: Konya örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2016;16(3):71-86.
10. Dağlar G, Bilgic D, Demirel G. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2017;10(4):220-8.
11. Kanbay Y, Işık E, Yavuzaslan M, Keleş S. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;1(2):107-19.
12. Kibar FA, Oturak G, Ekerbiçer HÇ, Berberoğlu U. Sağlıkta şiddet bir iş güvenliği sorunu mudur: Sakarya'da görev yapan bir grup sağlık çalışanınin sağlıkta şiddet ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*. 2019;9(4):612-8.
13. Şahin Ö, Yıldırım E. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ve neden olan faktörler: Üniversite hastanesi örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020;3(1):7-14.
14. Tetik BK, Paksoy N, Tural C, Sertkaya S. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. ve 6. sınıf öğrencilerinin gözünden hekime şiddet nedenleri. *ACU Sağlık Bil Derg*. 2018;9(4):390-4.
15. Oral R, Günaydin H, Mazi Ml. Çalışan hakları ve güvenliği birimlerinin işleyişi ile beyaz kod başvurularının retrospektif olarak değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Sağlık Akad Derg*. 2018;5(2):142-53.
16. Liu J, Gan Y, Jiang H, Li L, Dwyer R, Lu K, et al. Prevalence of workplace violence against health care workers: A systematic review and meta-analysis. *Occup Environ Med*. 2019;76(12):927-37.
17. Türkmenoğlu B, Sümer HE. Sivas il merkezi sağlık çalışanlarında şiddete maruziyet sıklığı. *Ankara Med J*. 2017;17(4):216-25.
18. Aktaş E, Aydemir İ. Şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının beyaz kod uygulamasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;3(1):32-47.
19. Turgut EÖ, Yüksel A, Engin E. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2015;8(41):1-7.
20. Gölbaş B. Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. *TÜBAV Bilim*. 2015;8(4):1-15.
21. Akca N, Yılmaz A, Işık O. Sağlık çalışanlarına uygulanan şiddet: Özel bir merkezi örneği. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2014;13(1):1-12.
22. Dağ E, Baysal H. Hasta ve yakınlarını şiddete yönelten sebeplerin araştırılması-Burdur ili örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 2017;4(11):95-118.
23. Ergöl Ş, Kürtüncü M. Hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarında karşılaştıkları şiddet. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2013;3(1):65-9.
24. Takak SÖ, Artantaş AB. Hastalar ve yakınlarının sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin nedenleri konusunda görüş ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Ankara Medical Journal* 2018;18(1):103-16.
25. Mento C, Silvestri MC, Bruno A, Muscatello MRA, Cedro C, Pandolfo G, et al. Workplace violence against healthcare professionals: A systematic review. *Aggress Violent Behav*. 2020;51(101381):1-8.